

Schuld Wat betekent rentestijging voor de 'pechgeneratie'? **4**

Zwaar mishandeld

De politie start een onderzoek naar een incident bij Minerva waarbij de keel van een student zou zijn dichtgeknepen tot het slachtoffer bewusteloos neerviel

2

SOCIËTEIT
'MINERVA'
Besloten vereniging

Intersekse personen De Franse jurist Benjamin Moron-Puech komt op voor hun rechten: 'We moeten stoppen met geslachtsregistratie bij de geboorte'

6

Moed en moraal Waarom moet een schilderij wel weg, maar neofascisten niet? Het bolwerk der vrijheid dwaalt af, betoogt Nilüfer Gündoğan

13

LITERAIR TALENT OPGELET

Wedstrijd Schrijf een kerstverhaal en win **€250** aan boekenbonnen!

kijk op www.mareonline.nl

8

Joods studentenhuis 'Mijn jaarclub dacht dat er joints aan onze deurposten hingen'

Leiden keert zich tegen de bsa-plannen van het kabinet

De universiteitsraad en het college verzetten zich tegen de plannen van onderwijsminister Robbert Dijkgraaf om het bindend studieadvies (bsa) aan te passen. De raad wil de 45 punten in het Leidse eerste jaar behouden en geen bsa in het tweede jaar.

DOOR VINCENT BONGERS

In het regeerakkoord staat dat het bsa wordt aangepast. 'Studenten die in het eerste jaar niet de norm halen, krijgen de kans om in het tweede jaar de puntennorm als nog te halen.'

Wel staat er in het akkoord dat 'bij evident onvoldoende studievoortgang de instelling de mogelijkheid behoudt om een bindend studieadvies af te geven aan het einde van het eerste jaar en de student te begeleiden naar een beter passende opleiding'. Binnenkort, waarschijnlijk nog voor Kerst, komt minister Dijkgraaf van Onderwijs met een voorstel voor een nieuw bsa. Wat daar in komt te staan is nog niet bekend. Wel zei Dijkgraaf al eerder dat hij graag de regeling grotendeels wil overhevelen naar het tweede jaar.

Het college van bestuur ziet dat helemaal niet zitten en schat in dat er in het eerste jaar mogelijk een drastische verlaging komt van de 45 behaalde punten die Leiden nu heeft. Het college verzet zich dan ook tegen aanpassingen en heeft om hulp gevraagd van de universiteitsraad.

De raad is daarop ingegaan. Net als een deel van de andere medezeggenschapsraden van andere universiteiten stuurt de raad een brief naar de minister met daarin de standpunten over het bsa. De actie is deels ingegeven door het feit dat studentenorganisaties bij de minister lobbyen voor een laag bsa of het bindende aspect van het advies willen verwijderen.

Maandag discussieerde de raad over wat er in de brief aan Dijkgraaf moet komen te

staan. De raadscommissie onderwijs en onderzoek stelde een absoluut minimum van 40 punten voor in het eerste jaar en wijst verder het bsa naar het tweede jaar af. Ook ziet de commissie niets in een zorgplicht voor universiteiten om studenten die een negatief advies hebben ontvangen naar een andere opleiding te begeleiden.

Vervolgens bleek dat een meerderheid in de raad helemaal niet wil tornen aan de huidige Leidse regeling. 'Ik hou het liever op 45 punten, en zou zelfs de lat willen leggen op 50 punten', zei Remco Breuker van personeelspartij LAG. 'We zien dat studenten die een deel van hun vakken niet halen, maar wel net genoeg punten hebben om aan het advies te voldoen.'

Deze studenten schrijven zich vervolgens in voor tweedejaars vakken en 'halen het algemene niveau van de vakken omlaag'. Dat zorgt ook voor meer werkdruk bij docenten. 'Ik zou dus eigenlijk graag een verhoging zien.'

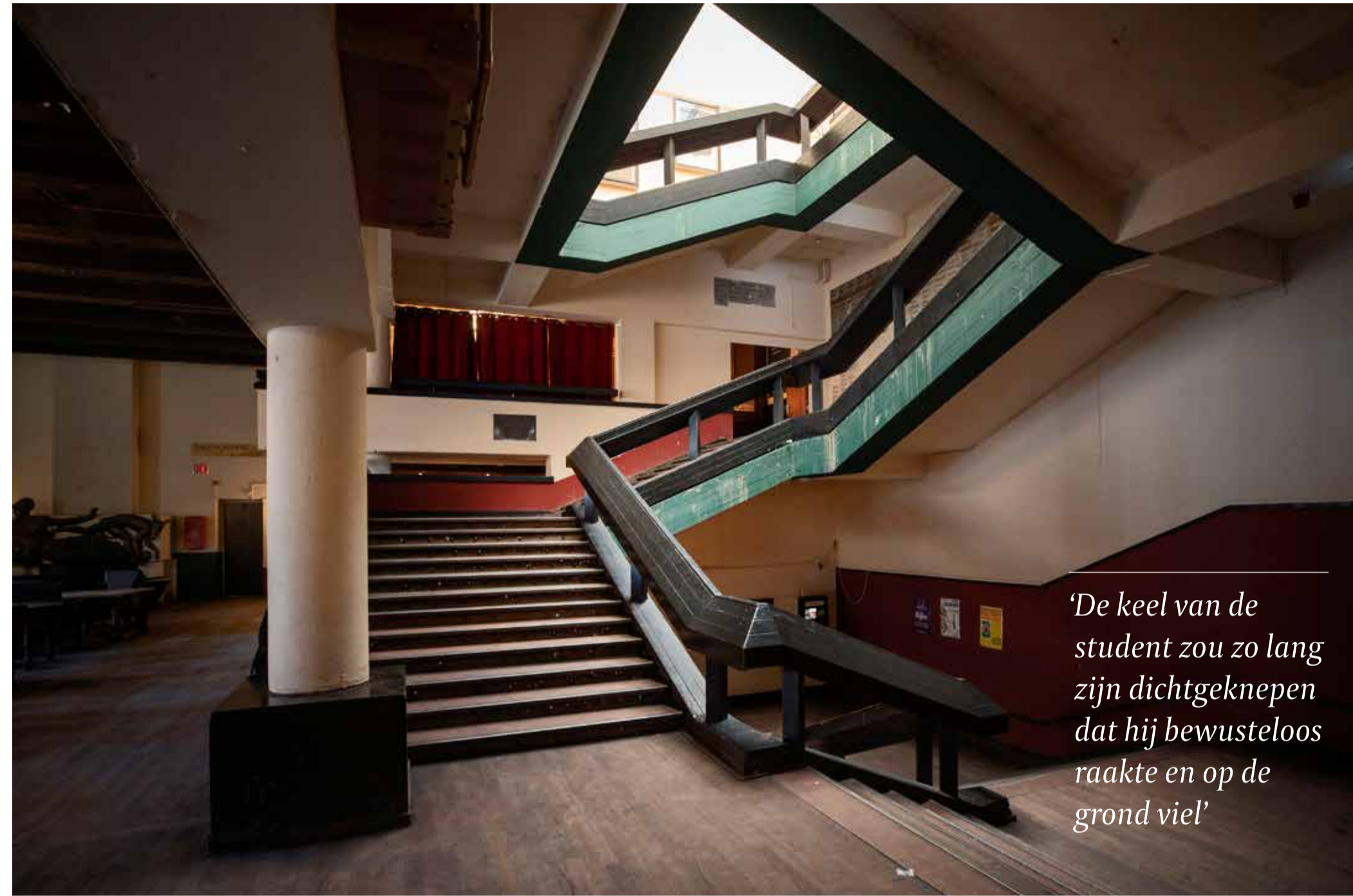
Breuker, die hoogleraar Koreastudies is, wierp nog een probleem op. 'Om naar het buitenland te kunnen in het tweede jaar moeten onze studenten wel aan een minimumeisen voldoen wat betreft punten. Een oplossing hiervoor zie ik niet meteen.'

'Samen sta je sterker, trekken de universiteiten gezamenlijk op wat betreft dit punt', vroeg Timothy de Zeeuw (LAG). 'Er is overleg met universiteitenkoepel UNI geweest', reageerde Bram Leferink op Reinkink (studentenpartij ONS), die als commissievoorzitter het initiatief neemt voor het sturen van de brief. 'Het plan is dat elke universiteit zelf een brief schrijft aan de minister.'

De raad besloot uiteindelijk de 40 punten te schrappen. 'Volgens mij moeten we niet nu al gaan schipperen en gewoon 45 punten opschrijven', vond Max van Haastrecht van personeelspartij PhDoc.

Een meerderheid van de raadsleden was het daarmee eens.

LAMME LEIDSE MEMES

'De keel van de student zou zo lang zijn dichtgeknepen dat hij bewusteloos raakte en op de grond viel'

Student zwaar mishandeld bij Minerva

Op studentenvereniging Minerva is een student ernstig mishandeld. Dat bevestigt de politie na vragen van Mare. Het verenigingsbestuur wil alleen kwijt dat er 'een incident' is geweest.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK
FOTO OLIVIER VAN MIDDENDORP

Volgens meerdere WhatsApp-berichten van Minerva-leden die Mare heeft ingezien, heeft er tijdens een halloweenfeest een ernstig geweldsincident plaatsgevonden op de sociëteit van de vereniging. Een student zou de keel van een andere student dermate lang hebben dichtgeknepen, dat het slachtoffer bewusteloos raakte en op de grond viel.

Omstanders zouden de dader van het slachtoffer hebben moeten trekken om het te stoppen. Volgens enkele leden werd het bebloede slachtoffer afgevoerd door een ambulance. Hij zou er een hersenschudding en hechtingen in zijn achterhoofd aan hebben overgehouden.

Over de aanleiding voor de mishandeling is weinig duidelijk. Volgens sommige leden had het slachtoffer bier over de dader heen gegooid, volgens anderen begon de mishandeling na een zoopartij. De politie liet woensdagochtend weten dat het slachtoffer aangifte gaat doen van zware mishandeling. 'We gaan onderzoeken wat er precies is gebeurd', aldus een woordvoerder.

Minerva-voorzitter Daan Yesilkagit wil de toedracht van de mishandeling zoals die in de WhatsApp-gesprekken wordt geschetst bevestigen noch ontkennen. Wel bevestigt hij dat er 'tijdens een halloweenfeest' een incident is voorgevallen, maar 'wat er precies is gebeurd, wordt nog bekeken'. Ook wil hij niet bevestigen of er een ambulance is gebeld en of het slachtoffer letsel heeft opgelopen. 'Over precieze details doen wij met het oog op de vertrouwelijkheid vanuit onze functie, het respect voor betrokkenen en het belang van een aanstaand politieonderzoek geen uitspraken', aldus Yesilkagit. Toen het slachtoffer bij de politie melding maakte van de mishandeling, heeft het bestuur in overleg met de politie het interne onderzoek naar de gebeurtenis direct gestaakt om een mogelijk politieonderzoek niet in de weg te zitten.

'We hebben een uitgebreid en onafhankelijk intern tuchtrechtsysteem dat incidenten kan afhandelen. Maar op het moment dat voor ons duidelijk wordt dat een zaak niet voor het interne tuchtrecht bedoeld is, bijvoorbeeld omdat het van heftige aard is of omdat het slachtoffer een andere wens heeft, schakelen we altijd met instanties zoals de politie of vertrouwenspersonen en laten we afhandeling van het incident indien nodig aan hen over. Vanaf dat moment kan de politie het onderzoek voortzetten.'

Hoe het met het slachtoffer is, zegt de voorzitter niet te weten. 'Ik ken niet alle feiten, omdat een van de betrokkenen een goede vriend van me is. Ik heb het contact met de politie en de betrokkenen dus aan een bestuursgenoot overgelaten. Die heeft regelmatig contact met het slachtoffer en weet hoe het met hem is. Vanwege de vertrouwelijkheid die zij uit hoofde van haar functie bewaart, wil zij daar momenteel geen uitspraak over doen.'

Volgens Yesilkagit is het mogelijk dat ook de vereniging, los van de uitkomsten van het politieonderzoek, de dader gaat straffen. Of roeyment tot de mogelijkheden behoort, laat hij in het midden.

'Onze leden die zich onafhankelijk buigen over gevallen van tuchtrechtspraak zullen zich na afronding van het aanstaande politieonderzoek buigen over een eventuele sanctie. Hoe zij het gebeurde tegen die tijd zullen beoordelen is aan hen.'

De voorzitter zegt het te 'betreuren' dat dergelijke incidenten op de vereniging plaatsvinden. 'Als bestuursgang is het onze belangrijkste taak een fijne en veilige omgeving voor al onze leden te creëren. Maar ondanks dat vinden er op een grote vereniging met ruim 2700 actieve leden helaas weleens incidenten plaats tussen leden onderling. Dit betreuren wij uiteraard en we nemen elk incident daarom zeer serieus en lossen het zo professioneel mogelijk op.'

Tegen de student als melkkoe kan geen medewerker op

Wetenschappers hebben verloren. De Humanities Campus is weer aan een nieuw hoofdstuk begonnen en het besef is bij instituten van Geesteswetenschappen ingedaald dat we er niet aan ontkomen: we gaan weer verhuizen en we gaan er flink op achteruit. Niet iedereen overigens: studenten krijgen meer collegezalen, meer plekken waar ze straks hun stufi kunnen stukslaan aan te dure vegakrokotten en broodjes ersatzhummus, meer snazzy beeldschermen aan de muur, meer gekunstelde ontmoetingsplekken met onhandige designerstoelen. Gezien de schrikbarende luxe afwerking van het Arsenaal, pas nog feestelijk geopend, zal de aanemer er ook wel op vooruitgaan.

De gangen van het ruim behuise bestuursbureau aan Rapenburg 70 mogen hol echoën doordat iedereen er thuiswerkt, maar het zijn de onmisbare handbibliotheken van geesteswetenschappers die met prioriteit van het universitair terrein moeten worden verwijderd. Boeken kun je voortaan thuis bergen. Of digitaal en verkopen. Of in de open haard verbranden - scheelt met de gasrekening.

Toch hebben ook de studenten uiteindelijk verloren. Onze nieuwe kamers hebben geen overlegplek meer - dat kan ook niet als je ze moet delen. Er zijn wel overlegokken, maar ga eens in het Arsenaal kijken, dan weet je meteen dat er onvoldoende tussen ontwerper en gebruiker wordt gecommuniceerd. Ik heb een korte onwetenschappelijke enquête onder collega's gehouden en dit is wat we gaan doen: thuiswerken zoveel we kunnen. Daar staan onze boeken, daar is het stil als we moeten schrijven. Studenten begeleiden doen we via Zoom. Je kunt niet voor elke student op en neer naar je kamer per slot van rekening. E-mail werkt tenslotte ook heel aardig. Jammer, maar welkom aan de universiteit van de toekomst.

Je mag je studiefinanciering dan weer terug hebben, maar de studiekwaliteit dondert omlaag. Dat krijg je ervan als de universiteit geld investeert in stenen en niet in mensen. En niet zomaar stenen, nee, mooie en dure stenen in de Leidse binnenstad én in Den Haag populairste winkelstraat. Dat zijn de prioriteiten. We hadden ook kunnen kiezen voor een wat bescheidener huisvesting in een weiland aan de grens met Voorschoten, waar ook medewerkers een redelijke plek hadden kunnen krijgen.

Nog een droevige mededeling: al het verzet is zinloos geweest. Niemand houdt de universitaire planmakers tegen, niemand houdt aannemers tegen, niemand houdt ego's tegen die mooie gebouwen willen achterlaten in plaats van bloeiende gemeenschappen. Ook de universiteitsraad is in dit dossier volledig tandeloos gebleken - en kreeg te weinig informatie te laat en te veel beloften die niet worden nagekomen maar wel werden geloofd.

Als er geen geld is, houdt het op. Kamers delen is ook geen onoverkomelijk probleem. Maar een one-size-fits-all-aanpak voor een budget van 163 miljoen euro zonder kamers die geesteswetenschappers met boeken kunnen accommoderen is een gotspe. Een gebouw is geen gemeenschap.

De academische gemeenschap is een hardwerkende gemeenschap, eentje die zich zonder morren door verschillende lockdowns heeft geslagen, die al decennia met ongezonde lange werkweken het onderwijs voor een belangrijk deel onbetaald overeind houdt, die wel zeurt maar nooit staakt. Als hoeder van zo'n gemeenschap zou ik me uit de naad werken om haar het zoveel mogelijk naar de zin te maken - straks gaan ze wat anders doen (of staken!), dat kan namelijk zomaar in deze economie. Maar tegen de student als melkkoe (want elke student brengt nu eenmaal geld in het laatje) en duur uitgevoerde strategische plannen kan geen medewerker op.

Als werkgever staat de universiteit er weer mooi op. De vier V's van het Strategische Plan (Vernieuwing, Verbinding, Vrijheid, Verantwoordelijkheid) krijgen er een vijfde bij. Die V die staat voor het Versjacheren van de cultuur van de wetenschap ten faveure van het Excel-bestand van de manager.

Een V die zich in goed gezelschap mag verheugen met de V van het Vernieuwen van het thuiswerken ook al is er geen lockdown (maar wel hoge energieprijzen) en ook al heb je als jonge wetenschapper geen huis.

De V van het gevoel van Vrijheid dat de enorme kloof tussen bestuur en werkvloer blijbaarder geeft om te doen wat je wil.

De V van Verbinden met je studenten en collega's via Zoom.

En de V van de niet genomen Verantwoordelijkheid voor onze werknemers, die we wel al decennia structureel te lange uren laten werken, retorisch Verwennen maar praktisch Verwaarlozen en dat het liefst met een Voorlopig contract en jaarafsprake.

Steek je paraplu maar op, de regen van V's houdt nog wel even aan. Verdomme.

Verplicht rooster is ‘funest’ voor talenstudies

Talenstudies verzetten zich tegen het plan om alle vrije keuzevakken en minoren in één semester te roosteren. Ze vrezen studievertraging en daling van het niveau. ‘Onze opleiding wordt de nek omgedraaid.’

DOOR VINCENT BONGERS

Het college van bestuur wil in collegejaar 2023-2024 de vrije keuzeruimte en minoren in het vijfde semester van studies concentreren en heeft daarvoor een richtlijn opgesteld: alleen in het eerste semester van het derde jaar worden 30 punten aan keuzevakken of een minor ingeroosterd. Deze harmonisatie maakt het makkelijker voor studenten van andere faculteiten en universiteiten om een minor of keuzevakken in te plannen. De opleidingsvoorzitters van verschillende talenstudies verzetten zich tegen het plan omdat het volgens hen de opbouw van de studie schaadt en de taalverwerving onder druk zet. ‘Als wij moeten doen wat het college wil, dan gaat de opleiding kapot’, zegt Katarzyna Cwiertka, opleidingsvoorzitter van de bachelor Japanstudies. ‘Ik vraag me af of het college begrijpt hoeveel schade dit gaat aanrichten. De boodschap komt bij mij binnen als: we dragen vanaf nu allemaal schoenen in maatje 38. Als je te grote voeten hebt, dan amputeren we je tenen. Dat doet misschien een beetje pijn, maar wij zorgen voor gratis paracetamol.’ De gevolgen zijn groot, vertelt Cwiertka. ‘In blok vier van het tweede jaar gaat een groot deel van de studenten naar Japan. Daar eindigt ons taalonderwijs in de zin van grammatica, woordjes leren, conversatie et cetera. In het derde jaar komen taal en inhoud op de academische manier samen.’

Tijdens het zogeheten ‘cluster seminar’ dat in semester vijf wordt aangeboden, leren de studenten Japanstalige bronnen te gebruiken in hun eigen onderzoek. ‘Deze vaardigheid is onmisbaar bij het schrijven van een scriptie. Het seminar verplaatsen naar semester zes zou zinloos zijn, omdat de studenten dan al met een scriptie moeten beginnen. De facto zou dit leiden tot studievertraging. Eerder lukt het ook niet, omdat de taalkennis dan nog onvoldoende ontwikkeld is. Het gaat dus om het helemaal opgeven van een cruciale eindkwalificatie van de opleiding.’

Als het vijfde semester helemaal leeg moet zijn, dan kan de opleiding pas te laat beginnen aan taal en inhoud. ‘Niemand krijgt dan de scriptie op tijd af. Het kan ook niet in het tweede jaar worden gepropt, dat is al vol.’ Ook Chinastudies verwacht problemen, zegt opleidingsvoorzitter Anne Sytske Keijser. ‘In het tweede semester van het tweede jaar gaan onze studenten naar China of Taiwan voor een intensieve taal cursus. Als deze plannen doorgaan, verschuift de taalbeheersing in het derde jaar helemaal naar het zesde semester. Een half jaar geen taalonderwijs krijgen is funest. Studenten moeten het Chinees echt goed onderhouden, maar vallen straks juist in een heel diep gat na het tweede jaar. Door deze richtlijn moeten we onze eindtermen naar beneden bijstellen. Dat is kwalijk en heeft ook gevolgen: als het niveau van de bachelor lager wordt, dan moeten we de master ook anders inrichten.’

Egbert Fortuin van Russische studies begrijpt dat het college wil harmoniseren maar ook hij noemt het wegvallen van het taalonderwijs in het vijfde semester een groot probleem. ‘Een moeilijke taal onderhouden is als een instrument bespelen op het conservatorium: dat moet je steeds blijven doen. Kunnen we straks nog wel voldoen aan onze eindtermen? Als het semester met vrije keuzeruimte en minoren volgt op het buitenlandverblijf zijn we onze studenten een jaar “kwijt”. Dat is niet goed voor de sociale cohesie van de opleiding.’ Cwiertka vindt zelfs dat haar ‘opleiding zo de nek wordt omgedraaid’. ‘Alles wat is opgebouwd wordt overboord gegooid, studenten gaan langer over hun studie doen en vervolgens krijgen wij de schuld dat de slagingspercentages zijn gedaald.’ Als het college de plannen doorzet, komt er wat haar betreft verzet. ‘Rationele argumenten blijken niet tot het college door te dringen, dus we moeten nu een ander soort signaal afgeven. Misschien de barricades op, of met zijn allen uit protest de functie

‘Ik vraag me af of het bestuur snapt hoeveel schade dit aanricht’

van opleidingsvoorzitter neerleggen?’ Jeroen Touwen, vice-decaan van Geesteswetenschappen, begrijpt de zorgen, maar benadrukt het belang van de regeling. ‘Studenten worden in de gelegenheid gesteld zich optimaal te verbreden. Tegelijkertijd ziet het faculteitsbestuur ook de nadelen, zoals onderbreking van de taalverwerving, wat vooral bij vreemde talen een probleem vormt.’ Het bestuur wil ‘per bachelor kijken wat de mogelijkheden zijn om het programma aan te passen en de bezwaren zoveel mogelijk weg te nemen. Als dat laatste niet lukt zullen we dat terugkoppelen aan het college.’ Volgens universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke heeft het college ook oog voor de bezwaren. ‘Het houdt rekening met de problemen rond de vrije keuzeruimte. Opleidingen die niet aan de regel kunnen voldoen kunnen een verzoek indienen om minder punten vrij te roosteren. Wel is er een minimum van vijftien punten.’ Ook geldt er volgens haar een overgangstermijn. ‘Opleidingen hebben enkele jaren om aan deze richtlijn te voldoen.’

Duizenden euro’s in de min... en dan?

Onder het motto #NietMijnSchuld demonstrieren studenten op het Plein in Den Haag, 2021

Er bestaat verwarring over de rente op studieschuld en hoe zwaar die lening meetelt bij het afsluiten van een hypotheek. Hoe zit het nu precies?

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN
FOTO TACO VAN DER EB

De onderwijsminister is moe van al die negatieve houding van studenten, zei hij onlangs tijdens een lezing. ‘Sorry, maar waarom is het een pechgeneratie? Het is wel een generatie met de beste arbeidsmarkt die we ooit hebben gezien.’ En: ‘Ik snap mensen die zeggen: wij willen een betaalbare woning hebben. Maar iederéén wil dat. Daar ben jij niet alleen in.’ Hij zal dus niet blij zijn geweest met de Kamervragen over de gevolgen van de gestegen rente op studieleeningen. Over het leenstelsel en studieschulden is zoveel geschreven dat alle verwarring inmiddels uit de lucht zou moeten zijn, maar toch voelde minister Robbert Dijkgraaf zich vorige week in zijn antwoord genoodzaakt wat misverstanden recht te zetten over het studieschuldbeleid. Wat klopt daarvan?

1. Is er beloofd dat de rente 0 procent zou blijven?

Nee, dat is niet beloofd, schrijft de minister. Ook is er nooit beloofd dat de studieleening niet meetelt voor je hypotheek. Strikt genomen hebben hij en zijn voorgangers dan ook geen valse beloften gedaan: de rente was bij invoering van het leenstelsel niet 0 maar 0,12 procent, en er is nooit

iets gezegd over de hypotheek.

Niet in de letter, maar wel in de geest; dat er zo’n rooskleurig beeld is ontstaan is wel degelijk de schuld van de bewindspersonen. Met een beleid dat een fors deel van jonge kiezers in de schulden dwingt word je immers geen minister van het jaar. Dus is de studieleening in zo’n positief daglicht gezet dat je bijna zou geloven dat er helemaal geen nadelige gevolgen zijn van enkele tientallen duizenden euro’s in de min. Geen politicus heeft ooit een student gewaarschuwd: ‘Pas op jongens, want het is echt een langlopende lening. Straks kan je geen huis kopen.’ Zelfs een ‘lenen-kost-geld’-disclaimer bij Duo is geen optie, bleek onlangs na navraag van *Mare*: ‘Voor commerciële partijen is dat verplicht, maar de overheid heeft besloten om dat zelf niet te doen, juist om dat onderscheid te maken.’ Een ander soort lening dus, is de boodschap. Een léuke.

2. Maar die telt dus wel mee voor je hypotheek?

Zeker. Daar is veel verwarring over, want de politieke discussie ging over of de studieschuld zou moeten worden opgenomen in het register van Bureau Krediet Registratie (BKR). Die stichting is door banken en finan-

ciële instellingen opricht om leningen van consumenten bij te houden. Zonder de registratie zou je je studieschuld bij de bank kunnen verzwijgen (al heeft dat ook gevolgen), luidde de theorie. Alleen is dat inmiddels ook niet meer mogelijk aangezien Duo gegevens mag delen met de hypotheekverstrekker. Daar moet je dan wel toestemming voor geven. Maar doe je dat niet, dan ben je natuurlijk direct verdacht. De discussie of studieschuld bij het BKR moet worden bijgehouden is trouwens nooit van de agenda verdwenen. Vorig jaar nog stelde de Autoriteit Financiële Markten (AFM) dat de regering het toch moet toestaan omdat mensen anders te hoge hypotheek afsluiten. Het waren tot nu toe de ministers die dit weigerden. Maar het kan dus nog altijd gebeuren.

3. Krijgt ik minder hypotheek als de rente stijgt?

Voor studenten onder het leenstelsel wordt de rente 0,46 procent. Studeerde je eerder en betaal je je schuld af volgens de oude regels: 1,78 procent. Met een schuld van 35 duizend euro die je nog 35 jaar moet aflossen, komt dat neer op 7 euro extra per maand. Dat trekt de bank af van wat je kan betalen. Dus ja: hoe hoger de rente hoe, hoe lager je maximale hypotheek. Het goede nieuws is dat de overheid vorig jaar is overgestapt op een nieuw systeem. In de wet staat namelijk hoe zwaar je studieschuld meeweegt voor je hypotheek – de wegingsfactor. Die was voor mensen onder het leenstelsel eerst 0,45 procent. Oftewel, de bank gaat ervan uit dat je 0,45 procent van je schuld per maand aflost. In het nieuwe systeem is die factor gekoppeld aan de rente: dus hoe hoger de rente, hoe hoger de wegingsfactor. Het voordeel is dat die wegingsfactor in het nieuwe systeem is gedaald naar 0,35 procent. Pas bij 1,5 procent of meer rente komt het weer terug op 0,45. Voor mensen in het oude stelsel (vóór 2015) geldt nu een wegingsfactor van 0,75, want de rente is voor hen hoger.

4. Is dat veel of weinig?

De minister noemt het een ‘relatief lage’ wegingsfactor, want commerciële leningen wegen een stuk zwaarder. Maar helemaal ‘sociaal’ is het ook weer niet, want het is meer dan je werkelijk aan Duo betaalt; je betaalt namelijk niet 0,35 procent per maand aan je studieschuld, maar iets minder dan 0,25. Als de banken met dit percentage zouden rekenen, scheelt dat 7 tot 8 duizend euro hypotheek bij een schuld van 25 duizend. Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) heeft onderzoek of de wegingsfactor naar 0,25 kon, maar adviseerde de regering toch om dat niet te doen. Er zou dan te weinig buffer overblijven om rentestijgingen op te vangen.

5. Helpt het om veel extra af te lossen?

Banken kijken naar de oorspronkelijke studieschuld, omdat die bepaalt hoe hoog je maandbedrag is. Dat gaat wel veranderen. Minister Dijkgraaf schrijft dat er een nieuw systeem komt in 2024, waarbij niet naar de originele studieschuld wordt gekeken, maar ook wordt meegedeld of je extra hebt afgelost in de tussentijd. In het coalitieakkoord is namelijk afgesproken dat voor starters niet de oorspronkelijke, maar de actuele studieschuld leidend moet zijn bij de hypotheekaanvraag. Dus extra aflossingen kunnen dan ook worden meegenomen.

Diep in het rood door de energiecrisis: 'Er moeten gaten worden gedicht'

De hoge energiekosten raken de universiteit hard, blijkt uit de begroting voor de periode 2023-2027. Komend jaar schiet de universiteit bijna 22 miljoen euro in de min.

DOOR VINCENT BONGERS

In de begroting staat dat 'dit jaar de prijsstijging van energie vanwege vaste contracten nog enigszins beperkt is'. In de komende begrotingsperiode 'eindigen de vaste contracten en dient de prijsstijging opgevangen te worden'.

Er zijn meer pijnlijke zaken waar de universiteit mee te maken krijgt. 'Ook de prijzen van bouwmaterialen staan onder druk. Dit heeft een prijsopdrijvend effect voor de vastgoedprojecten die de universiteit de komende jaren nog wil uitvoeren.'

Deze stijgende kosten leiden in 2023 tot een negatief resultaat van rond de 22 miljoen euro. Het college heeft besloten de gestegen energiekosten niet op te vangen door minder geld aan de faculteit en afdelingen over te maken, maar door uit de reserves te putten.

Er zijn ook positieve zaken op te merken in het stuk. Niet alleen komen er starters- en stimuleringsbeurzen van het ministerie. 'De universiteit ontvangt jaarlijks een bedrag van 29 miljoen euro voor deze beurzen.' De overheid financiert ook nog de zogeheten sectorplannen, dat levert de universiteit ongeveer 19 miljoen euro per jaar op.

De universiteitsraad maakt zich zorgen. Niet alleen is er 'door de hoge energiekosten de komende jaren sprake van een negatief resultaat', zei Victor van der Horst van studentenpartij PBMS. 'In de begroting staan ook zogeheten taakstellingen.' Dat zijn bedragen waar nog geen dekking voor is. 'In 2026 moet er bijvoorbeeld ergens nog 16,5 miljoen euro worden gevon-

den, voordat de begroting kloppend is. In de kadernota (de universitaire financiële plannen voor de lange termijn, red.) moet staan hoe die gaten worden gedicht.'

Zorgen zijn er ook over de 'hoge externe inhuur van personeel'. Patrick Klaassen van personeelspartij UB: 'Ik werk bij het Bestuursbureau en we huren gigantisch veel extern personeel in. De vraag aan het college is wel om dat terug te dringen door te investeren in eigen medewerkers. Eigen personeel doet nu routinematige zaken, de interessante dingen gaan extern. Die kennis loopt vervolgens de organisatie weer uit.'

De universiteit heeft overigens problemen om open vacatures in te vullen. Het is van belang dat de universiteit in 'de context van een krappe arbeidsmarkt, haar concurrentiepositie versterkt door arbeidsvoorwaarden af te stemmen op de huidige tijdsgeest,' zei Van der Horst.

Remco Breuker van personeelspartij LAG had 'zijn wenkbrauwen gefronst' toen hij las dat er in de begroting elk jaar 1,5 miljoen euro naar het bestuursbureau gaat om het nieuwe strategisch plan van de universiteit uit te voeren. 'Dat plan heeft het bureau zelf opgesteld. Het bedrag kan mogelijk nodig zijn, maar het ziet er niet chique uit.'

Hij vond het opvallend dat er meteen geld komt als het bestuursbureau het nodig heeft. 'Voor onderwijs komt dat altijd naderhand pas. Ik vind dat problematisch.'

Klaassen was ook kritisch op het strategisch plan. 'Daar trekken we miljoenen voor uit, maar het leidt nooit tot verlaging van de werkdruk, zeker niet op de faculteiten. Moeten we al die dingen in het plan dan wel doen? Dat wil ik graag van het college weten.' Op 12 december spreekt de raad met het college over de begroting.

Toen niemand zich bekommerde om de rechten van intersekse mensen, besloot de Franse jurist Benjamin Moron-Puech dat te gaan doen. Met succes. 'Na twaalf jaar toewijding zijn geslachtsbepalende operaties in Frankrijk verboden.'

DOOR MARK REID
FOTO ANP

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leiden.univ.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 6 leerlingen groep, 4 t/m 8, waarvan twee met vergoeding. Eén leerling lezen en rekenen, 580 groep 6. **Voortgezet onderwijs:** *Wiskunde, aardrijkskunde, 2 havo. *Engels, mens en maatschappij, vmbo basis/kader klas 3. *Biologie, Nederlands, natuurkunde, 2 vmbo. *Nederlands, brugklas havo. *Nederlands, begrijpend lezen, brugklas mavo/havo met vergoeding. *Nederlands, vmbo

kader. *Wiskunde, Engels, brugklas havo/vwo. *Biologie, aardrijkskunde, 3 vmbo-tl. *Biologie, aardrijkskunde, brugklas havo. **Leiden-Zuid**, *5 leerlingen basisonderwijs. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, Engels, Wiskunde, brugklas vmbo basis/kader. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoonen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftiendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

@WeekbladMare

Tot 2014 verplichte sterilisatie

Intersekse personen zijn geboren met zowel mannelijke en vrouwelijke geslachtskenmerken, of hebben een combinatie van mannelijke en vrouwelijke hormonen of genen. Vroeger werd hiervoor ook de term hermafrodiet gebruikt. Vaak werd kort na de geboorte door de ouders een geslacht gekozen voor hun intersekse kind en werd dit door middel van operaties of hormoonbehandeling 'bevestigd'. Tot 2014 moesten transgender en intersekse mensen verplichte sterilisatie ondergaan als ze zich als een ander geslacht wilden laten registreren dan dat wat bij geboorte was vastgesteld. In 2021 bood toenmalig demissionair minister Van Engelshoven namens de Nederlandse overheid excuses aan voor de schade die de oude transgenderwet heeft veroorzaakt.

niet bepalen tot het een jaar of vier is en kan praten. 'Daarnaast kun je je afvragen of het geen privacyschending is om geslachtskenmerken op je paspoort te laten zetten. Het Europees Hof voor Rechten van de Mens bepaalde een aantal jaar terug dat het een privacyschending was om religie op een paspoort te vermelden. Dat is blijkbaar wel een privékwestie, maar je geslachtskenmerken niet. Ik ben benieuwd of er in de komende jaren een zaak voor het Hof komt die dat gaat uitdagen.'

Waarom verandert het juridisch systeem zo langzaam?

'Dat is de last van traditie die we dragen: we maken al eeuwen onderscheid tussen man en vrouw. Pas heel recent zijn we in het Westen hier anders naar gaan kijken. We zijn bezig om de juridische fundering aan te passen, maar nog zoveel dingen in de samenleving zijn geordend op gender. We moeten nog veel werk verrichten. De wet is ook niets anders dan de officiële sociale norm, en die verandert langzaam.'

'Tegelijkertijd zien we dat politici enerzijds wetten aanpassen om geslachtsregistraties makkelijker te maken, maar anderzijds wetgeving maken om transgender mensen te verbieden aan topsport mee te doen of om ze uit toiletten te weren. Het Verenigd Koninkrijk is hier een goed voorbeeld van.'

'Uiteindelijk zijn het juist de dagelijkse dingen die belangrijk zijn voor de transgender- en intersekse gemeenschappen. Juridische aanpassingen zijn mooi, maar niet genoeg. Wat mensen echt willen is in vrede hun eigen leven kunnen leiden.'

Hoe bent u bij dit onderwerp beland?

'In 2009, toen ik nog studeerde, las ik in *Le Monde* een artikel over operaties op intersekse kinderen. Niet lang daarna vroeg ik aan een uroloog of dat soort ingrepen nog steeds werd uitgevoerd. Hij zei ja.'

'Er waren geen Franse juristen die hiermee bezig waren, dus ik besloot dat ik een soort klokkenluider moest worden en moest doorgaan tot het probleem was opgelost. En ik kan melden dat dat na twaalf jaar toewijding en onderzoek gelukt is. Sinds twee weken is het in Frankrijk verboden om op intersekse kinderen te opereren om ze aan een van twee geslachten te laten voldoen.'

'Toen ik hieraan begon wist ik maar weinig van genderkwesaties. Ik gebruikte het woord gender niet eens. Met de tijd ben ik van gedachten veranderd. Ik begon samen te werken met transgender en intersekse mensen en breidde mijn werk uit naar andere groepen die problemen ondervonden, zoals doven en vrouwen die slachtoffer zijn van mishandeling. 'Ik vind het verbazend dat een onderwerp dat als zo marginaal werd gezien zoveel deuren voor me heeft geopend. Ik heb er zelf ook veel van geleerd en de inzichten die ik heb opgedaan helpen me nog steeds, ook bij het opvoeden van mijn eigen kinderen.'

Benjamin Moron-Puech, *Do Intersex & Transgender Children Have Human Rights?* Academiegebouw, woensdag 30 november, 19:15 u

De wet wijzigen is niet genoeg

U gaf woensdag een lezing aan de universiteit met de titel 'Do intersex & trans children have human rights'. Ik mag hopen dat het antwoord 'ja' is?

'We gaan ervan uit dat iedereen voor de wet hetzelfde is, dat is althans wat er geschreven staat. Maar in de praktijk blijkt dat ingewikkeld.'

'In het verleden was het duidelijk dat sommige personen die tot het menselijk ras behoorden niet dezelfde rechten hadden als anderen. Er waren ongelijke samenlevingen, waar bijvoorbeeld slavernij in voorkwam. Als moderne mens zouden we dat achter ons hebben gelaten, maar in de praktijk zie je dat sommige groepen veel meer mensenrechtenschendingen ondergaan dan andere. En als zulke schendingen in de wet worden opgenomen, ga ik als jurist twijfelen of je ze wel echt als mensen kan beschouwen.'

Hoe worden hun rechten dan aangetast?

'Een voorbeeld daarvan is door de lichamelijke gesteldheid van trans en intersekse mensen te pathologiseren. Ze moeten een behandeling ondergaan, zoals sterilisatie of verwijdering van geslachtskenmerken, voordat ze voor de wet een volledig mens zijn. Het probleem is dat die behandeling zelf al een schending is van hun mensenrechten, van hun lichamelijke integriteit. 'Dezelfde soort pathologiseren vindt plaats bij andere minderheden, zoals dove mensen, mensen met autisme, en mensen het syndroom van Down. Er is zelfs een tijd geweest dat mensen met Down verplicht plastische chirurgie moesten ondergaan om hun aanpak te verbergen. Het gebeurde met homoseksuele mensen en op veel plekken gebeurt het nog steeds met transgender en intersekse mensen.'

'Gek genoeg zijn de argumenten die mensen gebruiken om transgender kinderen hormoonbehandelingen of genderbevestigende operaties te ontzeggen, volgens diezelfde mensen niet van toepassing op intersekse kinderen. Transgender kinderen zouden geen afgewogen keuze kunnen maken, ze zouden te jong zijn, de technieken te nieuw.'

'Maar tegelijkertijd zien we dat intersekse kinderen steeds jonger geopeerd worden, en bovendien zonder hun instemming. Dat laat zien dat de argumenten om intersekse aanpak te verhelen bijzonder slecht zijn uitgedacht.'

Zijn er naast operaties nog andere juridische obstakels?

'Een aanzienlijk deel van transgender en intersekse personen identificeert zich als non-binair, man noch vrouw, en wil ook graag zo worden erkend. Maar veel wetgeving en een groot deel van onze samenleving is nog steeds gebaseerd op een binaire genorm.'

'Ik denk dat we best met geslachtsregistratie bij geboorte kunnen stoppen. Het is problematisch omdat het zowel geslachtskenmerken als het gender van het kind vastlegt. Waarom is dat eigenlijk nodig?'

'Er is bijzonder weinig wetgeving waarbij geslacht daadwerkelijk uitmaakt. Het enige voorbeeld dat ik kan bedenken heeft te maken met ouderschap, omdat het voor de wet uitmaakt of je de ouder bent die het kind heeft gebaard of niet. 'Registratie van gender is alleen belangrijk als je kijkt naar wetgeving rond gendergelijkheid. En voor dat doeleinde is zelf-identificatie op volwassen leeftijd ruim voldoende. Eigenlijk is het helemaal niet mogelijk om gender al bij geboorte vast te stellen. Volgens pedagogen kun je het gender van een kind

Zo vroom zijn we niet

Van links naar rechts: Olivia Cohen, Samuel Corper en Shir Steenwijk.

Hoe is het om in een Joods studentenhuis te wonen? Drie studenten vertellen erover. 'Het is heel fijn dat je hier zelf mag bepalen op welke manier je Joods bent.'

DOOR SUSAN WICHGERS
FOTO MARC DE HAAN

Midden in de stad, naast de synagoge aan het Levendaal, wonen al sinds 1957 Joodse studenten in een pand van de Joodse Gemeente Leiden. Afgezien van de camera's die op de voordeur gericht zijn, de extra zware voordeur en de mezeza's bij iedere deurpost (rolletjes perkament met gebedstekst), verschilt het in niets van ieder ander studentenhuis. In de kamer van Shir Steenwijk (19, international studies) staan nog overal dozen: ze is de nieuwste huisgenoot en zit nog midden in de verhuizing. Op de deur heeft ze wel alvast haar lichtingsposter van SSR opgehangen. Aan haar keukentafel zitten ook huisgenoten Samuel Corper (19, geneeskunde) en Olivia Cohen (22, international relations). Corper woont er anderhalf jaar, Cohen een paar maanden.

Hoe wisten jullie van het bestaan van dit huis?

Steenwijk: 'Mijn vader heeft in Leiden gestudeerd en wist dat er toen een Joods studentenhuis was. Het zou leuk zijn om daar te wonen, dacht ik, ook al was het in zijn tijd echt een crackpand. Ik stuurde een mailtje naar de Joodse Gemeente, en toevallig hadden ze vlak daarna een hospiteeravond.'

Corper: 'Naast Shir waren er nog zo'n drie anderen die kwamen hospiteren. Toen ik hospiteerde, vorig jaar in mei, was ik de enige. Ik ben hier via via beland: ik kende iemand die hier had gewoond.'

Steenwijk: 'Het is heel Joods om iedereen te kennen. Eigenlijk kent heel Joods Nederland elkaar via via.'

Cohen: 'Mijn oma uit Amsterdam wist van een Amsterdams studentenhuis, dus ik dacht dat er ook een in Leiden zou zijn. Eerst twijfelde ik: ik verwachtte dat het heel vroom zou zijn. Dat zag ik niet zo zitten.'

Steenwijk: 'Er is wel een voorwaarde: mensen die hier komen wonen moeten Halachisch Joods zijn, dat staat ook in het contract. Dat betekent dat je moeder Joods moet zijn. Bekeren tot het jodendom kan, hoewel de meningen daarover verschillen, maar daar moet je jarenlang voor leren.'

Corper: 'Het is een stuk makkelijker om Joods geboren te worden. Dat je Halachisch Joods moet zijn klinkt misschien discriminerend, maar het is belangrijk dat iemand echt deel uitmaakt van de Joodse gemeenschap.' Steenwijk: 'De Gemeente wil het Joodse studentenleven stimuleren, de kamers hier zijn niet bedoeld voor mensen die het gewoon een mooi huis vinden.'

Doen jullie veel samen?

Steenwijk wijst naar de verhuisdozen: 'Sinds ik hier woon hebben we nog niet echt iets samen gedaan, maar als ik deze zoi heb opgeruimd zou ik wel graag op vrijdagavond, met sjabbat, samen eten.'

Corper: 'Op vrijdagavond en feestdagen samen zijn is wel het idee, maar hiervoor woonden er oudere huisgenoten, die hadden het daar te druk voor. Nu ziet het er wel naar uit dat we dat meer samen gaan doen.'

De synagoge zit hiernaast. Gaan jullie daar vaak heen?

Corper: 'Niet echt, er is ook nog maar één dienst per maand op zaterdagochtend. Afgelopen jaar ben ik een paar keer uit mijn bed geplukt om erbij te zijn, omdat je een x-aantal mannen nodig hebt om een dienst door te laten gaan. Een aantal keer heb ik er flink brak bij gezeten. Vroeger was de gemeenschap hier actiever, toen waren er ook wat Joodse hoogleraren bijvoorbeeld. Dat is nu niet echt meer aan de hand.' Steenwijk: 'De synagoge is voor de hele regio, van Voorschoten tot Katwijk.'

Corper: 'En alsnog zijn er maar zo'n dertig mensen actief.' Steenwijk: 'In Amsterdam is er nog wel een grote gemeenschap, maar in Rotterdam wordt die bijvoorbeeld ook steeds kleiner.' Lachend: 'De toekomst van het jodendom ligt echt in onze handen, een hele verantwoordelijkheid.'

Steenwijk: 'Ik ben lid van de Nederlands Israëlitische Gemeente in Den Haag, waar ze stimuleren dat Joodse studenten samenkomen om jonge mensen actief te houden. Laatst was het Simchat Thora, een feestdag om te vieren dat je de Thora opnieuw gaat lezen. Daar wordt aardig wat bij gedronken, dus daar komen de studenten wel op af natuurlijk. Er wordt niet alleen veel gedronken door studenten, trouwens: de rabbijn kon de Thora amper nog vasthouden.'

Wat houdt Joods-zijn voor jullie in?

Corper: 'Bij mij is het jodendom vooral feestdagen met familie. Ik geloof ook niet in God...'

Cohen: 'Schrijf dat maar niet op!'

Corper: '...maar ik ben wel actief in de Joodse gemeenschap. Ik vind mijn Joodse identiteit belangrijker dan het geloof.'

Olivia: 'Voor mij geldt dat ook: het gaat vooral om de Joodse identiteit. Feestdagen vind ik belangrijk om te vieren.'

Steenwijk: 'Ik geloof wel in God, maar ben nog zoekende in het geloof. Soms pak ik mijn gebedsboekje erbij, als ik veel stress heb bijvoorbeeld. Maar het is vooral een familie-georiënteerde levensstijl met veel tradities: bepaalde dingen eten en zingen op bepaalde dagen.'

'Ik eet niet koosjer, alleen "kosher style"; zo noemen ze dat in de vs. Ik eet geen vlees en zuivel tegelijkertijd, maar echt koosjer eten heeft zoveel regels: je mag dan alleen vissen met vinnen en schubben eten, dieren moeten koosjer geslacht zijn, dus met zo min mogelijk pijn. Normaal brood is ook al niet koosjer.'

Corper: 'Koosjer eten is echt niet makkelijk.'

Steenwijk: 'Je moet dan eigenlijk naar Amsterdam voor je boodschappen. Hier kan je veel dingen al niet vinden. Ik wil ook gewoon met vrienden uit eten kunnen, dus daar trek ik een grens.'

Wat houdt Joods-zijn voor jullie in?

Corper: 'Bij mij is het jodendom vooral feestdagen met familie. Ik geloof ook niet in God...'

Cohen: 'Schrijf dat maar niet op!'

Corper: '...maar ik ben wel actief in de Joodse gemeenschap. Ik vind mijn Joodse identiteit belangrijker dan het geloof.'

Olivia: 'Voor mij geldt dat ook: het gaat vooral om de Joodse identiteit. Feestdagen vind ik belangrijk om te vieren.'

Steenwijk: 'Ik geloof wel in God, maar ben nog zoekende in het geloof. Soms pak ik mijn gebedsboekje erbij, als ik veel stress heb bijvoorbeeld. Maar het is vooral een familie-georiënteerde levensstijl met veel tradities: bepaalde dingen eten en zingen op bepaalde dagen.'

'Ik eet niet koosjer, alleen "kosher style"; zo noemen ze dat in de vs. Ik eet geen vlees en zuivel tegelijkertijd, maar echt koosjer eten heeft zoveel regels: je mag dan alleen vissen met vinnen en schubben eten, dieren moeten koosjer geslacht zijn, dus met zo min mogelijk pijn. Normaal brood is ook al niet koosjer.'

Corper: 'Koosjer eten is echt niet makkelijk.'

Steenwijk: 'Je moet dan eigenlijk naar Amsterdam voor je boodschappen. Hier kan je veel dingen al niet vinden. Ik wil ook gewoon met vrienden uit eten kunnen, dus daar trek ik een grens.'

Steenwijk: 'Laatst liep iemand hier voor mijn raam zo'n vier keer heen en weer, daar kreeg ik een raar gevoel bij. In Den Haag staat er ook altijd marechaussee voor de synagoge. Dat voelt ongemakkelijk, al wen je er wel aan. Maar nee, ik ben niet bang. Dat heeft geen zin. Ik ben juist trots op mijn Joodse identiteit.'

Corper: 'Ik ben ook niet echt bang. Toch is veiligheid een van de redenen dat ik niet voor deze kamer ben gegaan aan de voorkant, maar voor eentje aan de achterkant. Die camera's zijn vooral chill voor mijn fiets: die zet ik altijd vol in beeld.'

Cohen: 'In Leiden voel ik me redelijk veilig, maar in grote steden is dat wel anders. Ik draag altijd een kettinkje met twee kleine davidsterren, soms reageren mensen daarop. En heel soms is dat oncomfortabel. Op mijn achternaam krijg ik vaker commentaar. Toen ik een presentatie gaf over een totaal ander onderwerp, kreeg ik achteraf als vraag of ik Joods ben. Ik vind het geen probleem om erover te praten, maar je weet nooit wat de reden van zo'n vraag is.'

Steenwijk: 'Ik draag ook een ketting met een davidster, maar vaak in mijn shirt, zodat mensen het niet zien. Vroeger kreeg ik weleens nare opmerkingen, nu gaat het vooral over mijn Israëlitische identiteit. Daar hebben mensen een mening over, terwijl ik er niks aan kan doen dat ik daar vandaan kom.'

Corper: 'Aan mij of mijn naam kun je niet zien dat ik Joods ben, dus ik krijg niet zoveel te maken met opmerkingen. Als mijn jaarclub hier komt - ik ben lid bij Minerva - zijn ze altijd geïnteresseerd op een positieve manier. De eerste keer dat ze hier in huis kwamen, dachten ze dat de rolletjes gebedstekst in de deurposten joints waren.'

Cohen: 'Je weet maar nooit wanneer je het opeens heel erg nodig hebt.'

Steenwijk: 'Hoewel dit van oudsher een orthodoxe Gemeente is en een orthodox huis, is er ook ruimte voor ons.'

Cohen: 'Die vrijheid maakt juist dat ik erbij wil horen. Als ik bepaalde dingen zou moeten, zou ik daar toch meer twijfels bij hebben.'

Steenwijk: 'Hoewel dit van oudsher een orthodoxe Gemeente is en een orthodox huis, is er ook ruimte voor ons.'

Cohen: 'Die vrijheid maakt juist dat ik erbij wil horen. Als ik bepaalde dingen zou moeten, zou ik daar toch meer twijfels bij hebben.'

Steenwijk: 'Hoewel dit van oudsher een orthodoxe Gemeente is en een orthodox huis, is er ook ruimte voor ons.'

Cohen: 'Die vrijheid maakt juist dat ik erbij wil horen. Als ik bepaalde dingen zou moeten, zou ik daar toch meer twijfels bij hebben.'

Steenwijk: 'Hoewel dit van oudsher een orthodoxe Gemeente is en een orthodox huis, is er ook ruimte voor ons.'

Cohen: 'Die vrijheid maakt juist dat ik erbij wil horen. Als ik bepaalde dingen zou moeten, zou ik daar toch meer twijfels bij hebben.'

'Mijn jaarclub dacht dat de mezeza's in de deurposten joints waren'

444 miniatuurtjes die geluk brachten

Het Rijksmuseum van Oudheden heeft voor 5,4 miljoen euro een verzameling miniatuurbeelden aangekocht. De beeldjes, zogenoemde cameeën, zijn kleine gesneden stenen die als siervoerwerp of talisman werden gedragen. De collectie is bijzonder uitvoerig, en bevat stukken die gemaakt zijn in een periode die strekt van de Romeinse oudheid tot aan zeventiende eeuw. In totaal heeft het museum 444 cameeën gekocht van de Amerikaan Derek Content, die de grootste privécollectie cameeën ter wereld bezat. Volgens het RMO heeft het met deze aanschaf in een klap een

van de meeste vooraanstaande collecties in Europa.

Directeur Wim Weijland noemt de aanschaf 'misschien wel de belangrijkste uitbreiding van de collectie sinds 1839'. Volgens Weijland zijn de grootte en de zeldzaamheid van de verzameling uniek: 'Deze collectie is door een enkel privépersoon verzameld, zijn leven lang. Als we dit zelf hadden verzameld had het generaties conservatoren gekost. De verhalen die we ermee kunnen vertellen zijn eindeloos. Bovendien kunnen deze cameeën dienen als referentiecollectie voor verder onderzoek.'

De cameeën die het museum heeft aangeschaft behoren tot de zeldzamere groep gesneden stenen, waar het reliëf op de steen is aangebracht. Dit in tegenstelling tot zogenaamde *intaglio's*, waar het beeld is ingesneden in de steen.

Weijland: 'Voor elke 50 gesneden stenen die je vindt, zijn er 49 *intaglio's*, en 1 camee.' Op de mini-kunstwerkjes zijn onder andere de Romeinse keizer Nero, jachttaferelen, de godin Athene en een Byzantijnse maagd Maria afgebeeld. Meer dan 300 van de aangekochte beeldjes zijn nu in het museum te zien. **MR**

'Universiteit moet waken voor institutionele borstklopperij'

De herdenking van Cleveringa is een belangrijke traditie, zei hoogleraar Gert Oostindie vorige week tijdens de Cleveringa-oratie, maar 'nadenken over onze koloniale geschiedenis is belangrijk als remedium tegen een al te rooskleurig zelfbeeld'.

DOOR SUSAN WICHERS

Oostindie, emeritus hoogleraar koloniale en postkoloniale geschiedenis, bezet dit jaar de Cleveringaleerstoel, ter nagedachtenis aan hoogleraar Rudolph Pabus Cleveringa en zijn verzet tijdens de Duitse bezetting. Tijdens zijn oratie 'Moed en miskenning' benadrukte Oostindie naast het belang van de herdenking ook de blinde vlekken ervan.

'Tradities als de herdenking van Cleveringa's rede dragen het risico mee van institutionele borstklopperij.' Hij prees de oraties van zijn voorgangers, maar merkte op dat er slechts een keer eerder, in 1950, een oratie gewijd werd aan vragen rond het Nederlands kolonialisme. En daarin bleven de 'zeker drie miljoen Indonesiërs die slachtoffers werden van de Japanse bezetting, ongenoemd'. Volgens Oostindie was Cleveringa's kennis over Indonesië beperkt. 'Zijn denkwereld was bij uitstek Nederlands, hij werd tijdens de bezetting vermoedelijk alleen maar meer Oranjezind, voelde zich persoonlijk sterk betrokken bij Wilhelmina, eredoctor van de Leidse universiteit; de waardering was wederzijds.

'Net als de koning kon hij zich maar moeilijk losmaken van het idee "Indië verloren, rampspoed geboren", zeker gezien de zorgen om de wederopbouw van het berooide Nederland. Dat alles leidde tot de keuze voor een uiterst conservatieve opstelling. En dus tot miskenning van het Indonesische nationalisme.' Er was weinig steun voor een onafhankelijk Indonesië in die tijd. 'Alle redenen voor diepe teleurstelling dus, onder Indonesiërs die hier tijdens de bezetting hun leven op het spel hadden gezet. Ik spreek over moed en miskenning. De moed van mensen als Cleveringa, maar hun miskenning van de gerechtvaardigde wens van Indonesiërs om ook hun vrijheid te bereiken en vorm te geven.' Die bespiegeling leidt tot een bredere vraag,

vond Oostindie: 'Moet de universiteit zich uitspreken over hedendaagse politiek, nationaal en internationaal? Nadenken over onze koloniale geschiedenis is belangrijk als remedium tegen een al te rooskleurig zelfbeeld. 'Maar we zullen ook verder moeten kijken, en dat gaat veel verder dan praten over diversiteit op onze universiteit, in onze samenleving. De koloniale geschiedenis in enge zin is vrijwel voorbij, maar de ervaringen werken door, of het nu gaat om racisme, ongelijkheid of *climate injustice*. 'Daarop reflecteren behoort óók tot de taken van onze universiteiten. Vaststellen dat Nederland in het koloniale verleden "aan de verkeerde kant van de geschiedenis" stond is vooral zinvol als het ons helpt herhaling te voorkomen. Maar daarvoor is er geen recept.'

Puzzelen met startersbeurzen: wie krijgt wat?

Van de 156 miljoen euro die het ministerie van ocw aan de universiteiten uitkeert voor startersbeurzen, krijgt de Universiteit Leiden ruim 14 miljoen. Dat bedrag zal naar rato van het aantal studenten over de faculteiten worden verdeeld.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Er werd de afgelopen maanden in de faculteitsraden veel over de startersbeurzen gesproken: beurzen à 300.000 euro per persoon voor onderzoekers die op of na 1 januari 2022 een vaste aanstelling als universitair docent (UD) krijgen. Doel van de beurs: het stimuleren van ongebonden onderzoek en het verlagen van de werk-, competitie- en aanvraagdruk. Hoewel de faculteiten blij zeggen te zijn met elke extra euro van het ministerie, brengt de komst van de beurzen ook zorgen met zich

mee. Raadsleden van Geesteswetenschappen zeiden onlangs te vrezen voor 'grote oneerlijkheden' omdat niet iedereen een beurs kan krijgen.

Het faculteitsbestuur van Archeologie liet daarop weten de startersbeurzen niet aan individuen te geven maar aan onderzoeksgroepen, ook al is dit tegen de wens van het ministerie.

Vorige week zei ook het bestuur van Sociale Wetenschappen het geld aan teams te willen geven, uit vrees dat het anders 'onderlinge relaties kapotmaakt'.

En dan is er nog een begrotingsprobleem. Zo gaf portefeuillehouder bedrijfsvoering Ed van den Berg van de faculteit Geesteswetenschappen in november aan dat hij, mede door de onzekerheid over de hoeveelheid geld voor de startersbeurzen, begroette 'met de rem erop, tot we wat meer zekerheid hebben over wat wel en niet kan'.

Inmiddels is er meer duidelijk. Woordvoerder van de Universiteiten van Nederland (UNI) Ruben Puylaert laat weten dat van de 156 miljoen euro die het ministerie van Onderwijs (ocw) aan de startersbeurzen gaat uitgeven, bijna 14,3 miljoen euro naar Leiden gaat. Het geld is over de universiteiten verdeeld naar rato van het aantal studenten en wordt jaarlijks en voor onbepaalde tijd aan de universiteiten uitgekeerd. Omdat elke startersbeurs drie ton kost, zou dat voor Leiden betekenen dat aan ongeveer 47 onderzoekers per jaar een startersbeurs kan worden verstrekt.

Maar: welke faculteit krijgt welk bedrag? Maandag zei rector Hester Bijl nog bij het debat 'Wetenschap Werkt' dat 'de universiteit nog moet nadenken hoe we het geld over de faculteiten verdelen'. Maar woensdag liet universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke weten dat het bestuur heeft besloten dat te doen op basis van studentenaantallen. De precieze uitwerking daarvan volgt nog. 'De faculteiten hebben plannen opgesteld en die worden komende weken besproken. Daarna kunnen ze aan de slag.'

Mare vroeg alle decanen naar de huidige stand van zaken. Alleen Pancras Hogendoorn van de faculteit Geneeskunde reageerde. Hij had liever een ander verdeelmodel gezien, zegt hij.

'Het model verschilt per universiteit. Sommige, zoals Leiden, verdelen het op basis van studentenaantallen. Voor ons zou het beter werken als het ook zou worden verdeeld op ba-

sis van promotieaantallen. Daar hebben wij wel op zitten brommen. Maar we zijn hoe dan ook blij met het geld.'

De kritiek en zorgen die de faculteitsraden hebben, zijn bij het college van bestuur bekend. Volgens Van Overbeeke wordt geprobeerd de 'oneerlijkheid' zo veel mogelijk te voorkomen door plannen voor startersbeurzen met meerdere universitair docenten op te stellen, waarbij een UD die voldoet aan de criteria hoofdaanvrager is'. De beurs van drie ton is grotendeels voor de beurshouder, 60.000 euro ervan gaat naar ondersteuning. 'Maar het probleem blijft dat het ministerie onvoldoende middelen ter beschikking stelt om alle universitair docenten die voldoen aan de criteria van een beurs te voorzien.'

Dat sommige faculteiten van plan zijn de beurzen over teams te verdelen in plaats van aan individuele onderzoekers, is volgens het ministerie van Onderwijs niet de bedoeling. 'De beurzen zijn bedoeld als persoonlijk werkkapitaal', zegt Yannick van Riet, woordvoerder van minister Dijkgraaf. Wanneer faculteiten besluiten het geld aan teams te geven, doen zij 'dus niet wat afgesproken is'. De minister laat na twee jaar onderzoeken of de middelen voor de startersbeurzen 'conform de bestuursafspraken worden ingezet', zegt Van Riet.

Ook UNI hoort 'geluiden uit het veld' dat sommige universiteiten en faculteiten de startersbeurzen anders willen vormgeven dan nu het geval is. 'Het staat voor ons voorop dat de startersbeurzen rust en ruimte moeten bieden aan wetenschappers', zegt Puylaert. 'Bij universiteiten en faculteiten verschilt de situatie, dus wij zouden graag zien dat universiteiten de ruimte krijgen om daarop in te spelen, binnen de afspraken van het bestuursakkoord. We zijn in gesprek met het ministerie over de precieze interpretatie daarvan om te kijken wat er mogelijk is.'

Het Leidse college van bestuur ziet ook graag dat meer UD's van het geld kunnen profiteren. 'Bij voorkeur wordt een beurs gebruikt om voor meerdere UD's, waarvan in elk geval de hoofdaanvrager voldoet aan de criteria, de onderzoeksräume te vergroten', aldus Van Overbeeke.

Het ministerie van Onderwijs formeert momenteel een adviescommissie starters- en stimuleringsbeurzen. Die commissie zal onder meer kijken of universiteiten meer ruimte kunnen krijgen om de beurzen op een voor hen gewenste manier te kunnen verdelen.

Tentamens in een trouwzaal: hoe de Haagse campus dichtslibt

De universiteit wil dat de Campus Den Haag blijft groeien, maar er is nu al nauwelijks ruimte. Ook het nieuwe gebouw aan het Spui zit al tot de nok toe vol. 'De universiteit kan nu het aantal studenten al niet aan.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN

Het nieuwe gebouw van de universiteit aan het Spui in Den Haag – de oude Hudson's Bay – is waarschijnlijk te krap voor de groeiplannen van de universiteit. Dat zei bestuurslid Rolf Oosterloo van de faculteit Sociale Wetenschappen na vragen van de faculteitsraad. De grootste collegezaal van het nieuwe gebouw heeft ruimte voor 350 studenten, en de raad maakt zich zorgen dat dit niet genoeg is om de groei op te vangen. Er staan namelijk ook nieuwe opleidingen op de planning in Den Haag, en Oosterloo voorspelt dat de Campus Den Haag zal uitgroeien tot 'een derde van de universiteit'. 'Ik begrijp dat als we grotere opleidingen krijgen, dit te klein wordt.' Wijnhaven heeft twee grote zalen, een voor 500 studenten en een voor 350, en 'dat wordt te klein voor het geven van colleges'. Maar het nieuwe gebouw is ook al gevuld, zegt hij. Eerder werd al bekend dat de Open Universiteit ook gebruik gaat maken van het pand, maar er komen meer huisgenoten. 'De universiteit van Edinburgh,

het LUMC, het kantoor van Universiteiten van Nederland, en de TU Delft komen er ookin. Dus dat zit al vol. We moeten de collegezalen nog bespreken.'

De studentgeleding van de raad ziet niet hoe de universiteit zo veel studenten kan huisvesten. 'Wat voor effect gaan nieuwe opleidingen hebben op de ruimte? Want ik zie niet hoe de universiteit zoveel studenten kan huisvesten, zelfs met het nieuwe gebouw. Overdag kan de universiteit nu ook niet alle studenten plek bieden – het is soms zo vol dat studenten in de rij moeten staan.'

'Voor internationale studenten is er nog een groter probleem, namelijk een woonruimte vinden. Meer studenten aannemen dan je ruimte kan bieden is problematisch, want zelfs degenen die er nu zijn hebben het al moeilijk. De ruimte is een probleem in Den Haag; we doen onze tentamens in Rijswijk, of in een trouwzaal. Niet de beste plekken daarvoor. Wat ook een probleem is: we kunnen nauwelijks ruimte boeken voor studiegroepen of evenementen, omdat alles altijd is volgeboekt.'

Bestuurslid Kristiaan van der Heijden erkent het probleem. 'Er komen meerdere nieuwe opleidingen in Den Haag, dus dit is een serieuze kwestie. Het ligt niet in onze handen, maar we zullen het nog een keer oppakken met het college van bestuur – het is een hot topic. Er komen elk jaar studenten bij, maar weinig extra ruimte.'

Tweede Kamer: werven van internationale studenten moet stoppen

De Tweede Kamer wil dat er nog voor de zomer een wetsvoorstel komt voor de beheersing van de instroom van internationale studenten. Tot die tijd moeten universiteiten en hogescholen stoppen met actieve werving.

Al jaren is er een toename aan internationale studenten. Dat zorgt niet alleen voor drukte op de campus, maar ook de toch al krappe woningmarkt heeft eronder te lijden in de meeste universiteitssteden. Dit jaar riep de Universiteit Leiden internationale studenten om die reden op om thuis te blijven als ze voor hun komst naar Nederland nog geen kamer hadden gevonden, en de Universiteit van Amsterdam kondigde in september aan om komend studiejaar met een quorum voor internationale studenten te gaan experimenteren. Op dit moment hebben universiteiten verder weinig middelen om zelf actief studenten te werven. Zomaar een numerus fixus instellen kan niet. En (internationale) studenten leveren universiteiten ook veel geld

op, omdat de overheid per student een bepaald bedrag uitkeert.

De Tweede Kamer vindt dat de regering daar een grotere rol in zou moeten spelen. Het tempo waarin er nu beslissingen worden genomen om de toestroom van internationale studenten te beperken voldoet niet, vindt Kamerlid Hatte van der Woude (VVD), die samen met BBB, CDA, JA21 en lid-Omtzigt een motie indiende die dinsdag werd ingestemd. Daarin verzoekt de Tweede Kamer de minister om voor de zomer met een wetsvoorstel te komen voor de beheersing van de instroom van internationale studenten.

In de tussentijd moeten universiteiten en hogescholen stoppen met het actief werven van internationale studenten, vindt de Tweede Kamer. Dat verzoekten Kamerleden Peter Kwint (SP) en Harry van der Molen (CDA) in een andere ingestemde motie. Of onderwijsminister Robert Dijkgraaf hier gehoor aan gaat geven, moet in februari blijken. Dan komt hij met een plan, heeft hij toegezegd. **SW**

Hester Bijl: ‘Ik ben rector van de inhoud en nog niet altijd gewend aan alle mediastorm’

Bij het debat ‘Wetenschap Werkt’ blikte rector Hester Bijl terug op #kunstgate en verontschuldigde NWO-voorzitter Marcel Levi zich voor een onhandige column.

DOOR EMIEL BEINEMA

‘Ik keek om me heen en zag dat hier helemaal geen schilderijen hangen. Toen vroeg ik me af: is dat de hele tijd al zo, of is dat recent?’

Debatleider Lucella Carasso spaart de Leidse rector Hester Bijl niet en haalt meteen de actualiteit naar het Haagse Wijnhavengebouw. Daar zijn enkele tientallen geïnteresseerden op de Spaanse trappen neergestreken voor ‘Wetenschap Werkt’, een door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) georganiseerde discussie over veiligheid, onderzoek en financiering.

Bijl licht mee over het weggehaalde schilderij met daarop sigaarrokende oude mannen dat het college van bestuur enkele weken geleden op een storm van kritiek kwam te staan: ‘Nee, hier hebben we niks veranderd.’ Op het schilderij staat een belangrijk universiteitsbestuur, erkent ze, maar het ‘is het zeer prominent aanwezig’ in de bewuste vergaderruimte.

‘Er wordt al jaren over gesproken, maar op een gegeven moment tijdens een overleg hebben ze het eraf gehaald.’ Dat de rector hierbij zelf aanwezig was, liet ze onbenoemd. Ze was er ‘inderdaad bij’, gaf haar woordvoerder onlangs toe in *Mare*. ‘Ze heeft het werk mogelijk aangeraakt, maar niet weggehaald.’

Bijl had de ophef helemaal niet verwacht en bekijkt het voorval liever als een aanleiding voor een goed debat. ‘Ik ben rector van de inhoud, en nog niet altijd even gewend aan alle mediastorm.’

Naast Bijl zijn er nog drie gasten: NWO-voorzitter Marcel Levi, VVD-Kamerlid Hatte van der Woude en Marie-José van Tol, voorzitter van De Jonge Akademie. Op barstoelen onderaan de trappen gaan zij in gesprek. Knetteren doet het niet: er is veel overeenstemming.

Levi wordt aan de tand gevoeld over zijn recente column in *Het Parool* waarin hij schreef: ‘Iedereen die maar even zijn zin niet krijgt, begint binnen de kortste keren te roepen dat hij zich “niet veilig voelt”.’ Als een column wat reuring geeft, vindt hij dat wel leuk, maar ‘als mensen echt boos of zelfs verdrietig worden, en dat leek het geval te zijn, dan kan dat nooit de bedoeling zijn’. Hij wilde het begrip ‘veiligheid’ niet kleiner maken, maar alleen ingaan op het gebruik ervan. ‘Veiligheid is juist nodig voor een florierende wetenschap, zegt hij.

Van Tol vindt de column onhandig. ‘Als je je wilt uitspreken over dingen die onveilig zijn, heb je al dertig keer nagedacht om het te doen. Dan helpt het niet om te zeggen: “Veiligheid wordt te pas en te onpas gebruikt”. Mensen trekken zich dat aan.’

De situatie bij de Leidse Sterrewacht, waar professor Tim de Zeeuw werd weggestuurd (maar niet ontslagen) wegens machtsmis-

bruik, genderdiscriminatie en intimidatie, was voor Bijl een les. ‘Dit was een geval dat lang speelde. We moeten veel beter worden in vroege signalen oppikken met elkaar en er dan iets aan doen. Dit was veel te laat, maar het is heel goed dat we nu iets hebben gedaan.’

De universiteit werkt aan preventie, aldus de rector. Gedrag richting collega’s en studenten zou onderdeel moeten zijn van het functioneringsgesprek, vindt Van Tol. Dat is nu nog niet de standaard, maar in Groningen wordt er voor een aanstelling tot universitair hoofddocent wel naar gekeken. ‘Zodart er vroeg, voor iemand zo’n positie heeft, al signalen kunnen worden opgevangen.’ Dat is maar eenmalig: alleen bij benoeming.

Ook het gevaar dat medewerkers steeds vaker worden bedreigd komt ter sprake. ‘We nemen proactief contact op met wetenschappers als we het zien gebeuren’, aldus Bijl, die de ontvoering zegt te betreuren. ‘Je moet juist stevig met elkaar in debat kunnen, anders betekent dit het einde van de wetenschap.’

Wetenschappers hebben het recht om zich activistisch op te stellen, beaamt Levi, maar ze moeten wel duidelijk onderscheid maken tussen spreken als wetenschapper, op basis van feiten, en als individu

met een mening.

Al werkt dat ook niet altijd.

‘Je merkt dat de buitenwereld die dingen dan weer door elkaar gooit. Dat dat onderscheid, terwijl je het heel duidelijk geformuleerd hebt, bijvoorbeeld in de kop boven het artikel vergeten wordt.’

De problemen met het werkklimaat worden ook vaak gekoppeld aan competitieve financiering van de wetenschap. Een toeschouwer wil weten wat de NWO hieraan gaat doen. Weinig, antwoordt Levi.

‘Bij alles wat wij doen staat een ding op de eerste plaats: wij willen gaan voor wetenschappelijke excellentie.’

Dat veel onderzoekers de afgelopen jaren in hun beoordelingsgesprekken aangesproken zijn op afwijzingen van de NWO, zegt hij ‘jammer’ te vinden. ‘Dat is natuurlijk nooit de bedoeling.’

Subsidies verloten onder de goedgekeurde aanvragen, zoals regelmatig wordt voorgesteld, is echter zijn ‘eer te na’ – ook als de kwaliteit van de voorstellen bijna niet meer van elkaar te onderscheiden is. ‘Omdat je anders mensen die helemaal top-excellent zijn tekort kunt doen.’

Hij weet daarnaast niet ‘of de gemeenschap er helemaal klaar voor is om gemeenschapsgeld te verloten’.

Dus wat dan? Levi: ‘Ik wil de handschoen voorlopig nog wel even oppakken om te zien of we niet gewoon ons werk nóg beter kunnen doen.’

Titels zeggen niks over moed en moraal

De gedenkramen in het Academiegebouw die de Tweede Wereldoorlog symboliseren

Een schilderij met rokende mannen werd een speelbal van onwetendheid, maar toen de faculteit Rechten een vijver van neofascisten kweekte, greep de universiteit niet in. Hoe kan het bolwerk van kennis soms zo afdwalen, vraagt **Nilüfer Gündoğan** zich af.

FOTO MARC DE HAAN

‘Wanneer ik neig om mezelf te censureren, denk ik aan Cleveringa’

Met pijn aan mijn ogen en in mijn hart zag ik hoe dat schilderij een speelbal van onwetendheid werd. Dat terwijl deze universiteit niet ingreep toen de schandvlek binnen de faculteit Rechten een vijver van neofascisten kweekte.

Hoe kan een bolwerk van kennis, met namen als Cleveringa en Telders, soms zo afdwalen van moed en moraal?

In het boek *Grijs verleden* schrijft historicus Chris van der Heijden: ‘Na enkele dagen van onrust zette het gewone leven zich vanaf 1940 in Nederland voort. Dat lijkt achteraf onwerkelijk, maar ons beeld is gekleurd door kennis over het verdere verloop van de oorlog. Tot in 1943 was er voldoende voedsel, sportclubs floreerden, de economie groeide en de beurzen noteerden recordstanden.’

Ons land veranderde geleidelijk en voor de bevolking betekende dat knarsetandend meewerken. Of zoals mijn geweldige advocaat Carry Knoops spreekt over naoorlogse verzetshelden: opeens waren er eindeloos veel, had iedereen wel iemand in de familie die bij het verzet had gezeten, maar wel ná 1945.

Het is tijd dat wij ons grijs verleden afstoffen en onder ogen komen dat moed en moraal alleen kunnen bestaan wanneer werkelijk moedige mensen met een moreel kompas ontstaan wanneer zij iets te verliezen hebben. Het zijn deze mensen die mij als politica, mens en ook als moeder inspireren.

Moed en moraal hebben hun keerzijde. Cleveringa zat de avond voordat hij zijn rede zal houden met zijn vrouw Hiltje thuis, met de koffer ingepakt.

Beiden waren doordrongen van de risico’s en gevaren.

Beiden waren ervan overtuigd dat Cleveringa zou worden gearresteerd. Een dag later gebeurde dat ook.

Ik hoop als politica een heel klein beetje in de schaduw van Cleveringa te staan. Mijn aangezichtsverlamming werd op de meest wrede manier door anti-vaxxers misbruikt om te beweren dat ik het te danken zou hebben aan mijn booster. Dikke onzin. Ik heb mijn booster nog niet gehad omdat ik dit jaar juli voor het eerst corona heb gehad. Ik mocht nog niet eens geboosterd worden.

De verlamming heb ik volgens neuroloog en psychiater zeer waarschijnlijk te danken aan de extreme stress, veroorzaakt door valse aantijgingen. Dat volgde op een periode waarin ik mij uitsprak tegen de fascistische gevaren in ons parlement inclusief hun moderne digitale knokploegen die in Telegramgroepen tegen elkaar zeggen ‘*hunting season is open*’, waarover *NRC* op 21 januari berichtte.

Ik sta hooguit in de schaduw van Cleveringa, maar hij is mijn inspiratie, samen met andere mensen die moedig en met moreel kompas hebben gehandeld en nog steeds handelen. Wanneer ik bang ben dat mij en vooral mijn kind iets kan worden aangedaan denk ik aan hen. Wanneer ik twijfel welke woorden ik wel of niet kan gebruiken, denk ik aan hen. Wanneer ik neig om mezelf te censureren, denk ik aan hen. En ik hoop jullie ook.

Ik wil graag afsluiten met de prachtige woorden van Theodore Roosevelt. Het is weliswaar zijn neef, Franklin Delano Roosevelt, die mijn politieke held is, maar als het gaat om onderwijs en moraal heeft zijn oom Theodore wellicht de mooiste woorden ooit uitgesproken: ‘*To educate a man in mind and not in morals is to educate a menace to society.*’

Jullie, studenten van deze prachtige universiteit met de geest en geschiedenis van Cleveringa, hebben de keuze. Jullie kunnen hier studeren, promoveren en zelfs hoogleraar worden. Maar titels zeggen niks over moed en moraal. Jullie hebben behalve de zeer erudiete en heldhaftige Cleveringa ook schandvlekken aan jullie universiteit.

Mijn *cri de coeur* is dat die schandvlekken een uitzondering blijven. Dat de geest en erfenis van Cleveringa jullie meer zullen beïnvloeden, en dat jullie je titels en kennis zullen inzetten voor de samenleving. Ik hoop dat jullie allen de belichaming van moed en moraal willen zijn en wens jullie daarbij veel kracht en volharding toe.

Nilüfer Gündoğan is lid van de Tweede Kamer. Dit is een bewerkte versie van de rede die ze vorige week woensdag uitsprak tijdens De Avond van Cleveringa.

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@
mastodon.online
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad
Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman
a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl

Sebastiaan van Loosbroek
s.pvan.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers
s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Emiel Beinema (stagiair)
e.s.beinema@mare.leidenuniv.nl

Medewerkers: Pim Bakx | Remco
Breuker | Josette Daemen | Omar
Ghaly | Olaf Leeuwis | Oscar van
Putten | Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb |
Marc de Haan

Illustraties: Bas van der Schot |
Bandirah | Silas.nl

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek
op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet b.v.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 574 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/>
advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit
(voorzitter) | Frank Israel (vice-
voorzitter) | Alexander Pleijter
(secretaris) | Willem van der Does |
Annemarie Drahmman | Nour Eldin
Emara | Zoë van Litsenburg | Roel van
Niekerk | Frank Rensen | Marten Jesse
Pot | Hermelijn Smits

Speciaal
voor de
Universiteit
Leiden

Wij zijn de zorgverzekeraar
voor de Universiteit Leiden!

Jij én je gezinsleden profiteren van:

- Korting op je aanvullende verzekering
- Extra korting bij vrijwillig eigen risico
- Uniek: deel je tandartsvergoeding met je partner
- Speciaal als werknemer: ruime vergoedingen zonder extra kosten voor o.a. tandarts en fysiotherapie

Bekijk ons ruime aanbod verzekeringen en alle voordelen op
zorgzekerheid.nl/universiteitleiden

Overstappen kan tot en met 31 december 2022.

Acteur en regisseur Alex van Warmerdam
'heeft angst voor betekenis', zegt Peter
Verstraten die een boek schreef over diens
films. 'Ik heb gezegd wat ik wilde, nu is het
aan de kijker.'

DOOR VINCENT BONGERS
FOTO VICTOR ARNOLDS

Still uit Borgman (2009)

Films die (n)iets betekenen

Marina ligt in haar bed in een luxe villa, met naast haar echtgenoot Richard. Beiden slapen. Zij heeft een droom waarin Richard spullen van een grote tafel kiepert, haar daar vervolgens op legt voor wat een vrijpartij lijkt te worden. Plots snijdt Richard echter met een stanleymes haar onderarm open. De kijker ziet dat er een naakte gehurkte man op de eng dromende Marina zit. De suggestie is dat hij de nachtmerries van de vrouw manipuleert. Het is een scène uit *Borgman* (2013), de film van acteur en regisseur Alex van Warmerdam (70), over de gelijknamige zwerver die langzaam maar zeker een steeds grotere invloed krijgt op

'Een dubbelinterview? Dat zou ik ook niet willen met mijn psychiater, als ik die had'

een gezin. 'Welke missie Borgman precies heeft wordt nooit duidelijk', vertelt universitair docent film- en literatuurwetenschappen Peter Verstraten. Dat past in het oeuvre van de filmmaker die de kijker weinig houvast biedt. 'Je moet als kijker steeds zelf inschatten, je projecteert je eigen ideeën op Borgman: "Wat is dit voor een figuur?" Dat biedt juist heel veel mogelijkheden.' Verstraten schreef het boek *Spookbeeld van de vrijheid* over de tien films die Van Warmerdam tot nu toe maakte. Vrijdag overhandigt hij in het Eye Filmmuseum het eerste exemplaar aan de regisseur. De regisseur legt liever niet zelf uit wat er aan de hand is in zijn films. 'Hij heeft angst voor betekenis', vertelt Verstraten. 'Hij vindt: "Ik maak de film, daarin heb ik gezegd wat ik wilde, nu is het aan de kijker."' Een veelzeggend citaat dat hij in zijn boek aanhaalt: 'Ik wil eigenlijk dat het allemaal niets betekent, maar op een manier dat het iets zou kunnen betekenen.' Een dubbelinterview met *Mare* ziet de regisseur ook niet zitten. 'Liever niet', mailt hij. 'Ik zou ook niet graag een dubbelinterview doen met mijn psychiater, als ik die had.' Verstraten had zelf al eerder besloten om hem niet zelf te interviewen. 'Dat vond Van Warmerdam "eigenlijk al de beste zet" voor het boek.'

Maar op de achtergrond keek hij toch een beetje mee, bleek later. 'Ik had contact met zijn broer Marc, die producent is van veel van de films. Hij heeft de drukproef ontvangen en Alex heeft daar ook in gelezen.' En toen bleek Alex zich toch niet te kunnen houden: hij belde Verstraten op. 'Alex zei best verrast te zijn over een aantal zaken. In mijn boek gaat het vaak over het belang van rollenspel in zijn films, en daar was hij zich nauwelijks van bewust. Maar Alex zei ook dat hij niet blij was met een scène in *Ober* (2006). In die film is de ober een personage dat door een heel slechte scenarioschrijver is bedacht. Er zit een fantasie in met heel ouderwetse stereotiepe zwarte jagers: vier mannen die zijn gekleed in rieten rokjes en bewapend met speren. Van Warmerdam gebruikte dat tenenkrommende beeld om de ideeënarmoede van de scenarioschrijver te illustreren. Maar hij zou dat nu nooit meer zo doen. "Ik had van alles kunnen gebruiken", vertelde Van Warmerdam aan mij. "Een fantasie met desnoods nazi's was al beter geweest." Het zegt wel iets over historische verandering dat een nazi minder beladen is dan wat er in deze film zit.' Van Warmerdam omschrijft dat soort ontwikkelingen zelf heel treffend in het boek: 'Het probleem met de werkelijkheid van nu is: die is niks. Die is pas over twintig jaar iets. Dan zit er een

laagje glazuur overheen.' Zijn films gaan vaak over allerlei stereotypes, aldus de filmwetenschapper. 'Hij speelt daarmee, laat het schuren. De werelden die hij schept in zijn films hebben iets herkenbaars, maar alles is net een kwartslag gedraaid.' In *De laatste dagen van Emma Blank* (2009) zit een mooi voorbeeld. 'Je stapt als kijker in een raar huishouden met heel nadrukkelijke hiërarchische verhoudingen. Maar gaandeweg kom je erachter dat het een soort rollenspel is. Het is vreemd en tegelijk herkenbaar; het hangt tussen normaal en abnormaal in. Dat is het koord waar Van Warmerdam op danst.' Het taalgebruik is ook heel specifiek in zijn films. 'De taal heeft iets archaisch. Van Warmerdam is opgegroeid in de jaren vijftig en zestig. De manier waarop toen werd gesproken, is bij hem blijven hangen. 'Toen een acteur in een scène "Sorry" zei, greep Van Warmerdam in: "Nee, dan moet je zeggen: "Neem me niet kwalijk." Klemtoon en articulatie zijn heel belangrijk. Hij wilde van Olga Zunderhoek in haar rol in *Abel* (1986) de zin "Houd je niet van haring?" precies zo horen zoals het in zijn hoofd klonk tijdens het schrijven.' Een film als *Abel* wordt vaak gezien als een komedie over een disfunctioneel gezin. 'Maar het is geen lachfilm, om de dooie drommel

niet. Henri Garcin, die de rol van vader speelt, zei erover: "Er zit humor in zonder grappen, want aan grappen heeft Van Warmerdam een broertje dood." Ontroering interesseert Van Warmerdam ook niet, schrijft Verstraten. 'Hij is terughoudend om met "doorzichtige trucjes" het volk te ontroeren: "Voor je het weet zit je tegen je zin met een brok in je keel, afschuwelijk. Als in een sentimentele scène vioolmuziek wordt gebruikt, dan "huilt" de film al voor ons.' Dat Van Warmerdam niet houdt van emotionele manipulatie vindt Verstraten juist prettig. 'Ik sprak hem onlangs over de heel goed ontvangen Belgische film *Close*. Die gaat over de vriendschap tussen twee jongens van dertien. Die hele film werkt, door de muziek en de opbouw van het verhaal, toe naar ontroering. Ik hou juist van films waar niet zo nadrukkelijk gehengeld wordt naar emoties. Alex zei, niet geheel verbazend wakkend, dat hij helemaal geen zin had om deze film te gaan zien.'

Peter Verstraten, *Spookbeeld van de vrijheid*, 10 films van Alex van Warmerdam. Uitgeverij it&fb, 176 pgs. Presentatie en vertoning Borgman, Eye Filmmuseum, Amsterdam, vrijdag 2 december, 15:30 u

‘We zijn de Marktplaats voor bijles’

DOOR PIM BAKX
FOTO MARC DE HAAN

Hoe kwamen jullie op dit idee voor BijlesConnect?

Tempelman (rechts op de foto): ‘Ik heb zelf jarenlang gewerkt als docent bij een bijlesbureau. Ik ontdekte dat ouders echt veel geld betalen, richting de 30 euro per uur. Maar mijn loon was maar 10 euro per uur: de rest ging allemaal naar dat bureau. Mijn situatie was zeker geen uitzondering. In bijna alle gevallen gaat het zo. ‘Een half jaar geleden had ik het daarover met mijn huisgenoot Jelle, en toen vroegen we ons af: is de tussenkomst van zo’n bureau wel zoveel geld waard? Jelle kan goed programmeren, dus hij

heeft een website in elkaar gezet waar ouders direct in contact komen met bijlesdocenten.’

Scheelt dat veel kosten?

‘Als ouders op onze website een bijlesdocent vinden, gaat al het uurloon naar die docent. We zien nu dat de meeste docenten op onze website tussen de vijftien en twintig euro per uur vragen, dus dat betekent dat beide kanten erop vooruitgaan.’

En jullie?

‘Ik heb nu een soort tussenjaar. In totaal zijn we er een klein half jaar bezig

geweest, een maand geleden zijn we online gegaan. Alles wat wij er nu aan verdienen gaat terug het bedrijf in. We hebben bijvoorbeeld echt een ontiegelijke hoeveelheid aan flyers en posters besteld en we zijn van plan om die heel fanatiek door Leiden te verspreiden. ‘Ons verdienmodel is een klein bedrag dat we alleen aan de ouders vragen om gebruik te maken van het platform: ongeveer vijf euro per maand. Omdat het contact direct verloopt, zonder tussenkomst van een bijlesbureau, is het veel goedkoper. We noemen het zelf vaak de Marktplaats voor bijlessen.’

Verlies je daardoor niet aan kwaliteit?

‘We vinden het belangrijk dat we alle docenten gesproken hebben voordat ze op ons platform terecht komen, we willen voorkomen dat het rare mensen trekt. Elke keer als een docent zich aanmeldt, plannen we een kennismakingsgesprek in en kijken we of diegene met de juiste redenen bij ons platform wil. Als we ook maar enige twijfel hebben, dan doen we het niet.’

Wat zijn ‘de juiste redenen’?

‘Veel mensen doen het om geld te verdienen en dat is natuurlijk helemaal prima. Maar je wil dat er bij docenten ook de intentie zit om mensen daadwerkelijk wat bij te brengen, en dat ze niet ergens heengaan, inklokken, een beetje uit hun neus zitten te vreten en dan het geld innen. Het succes van ons platform is afhankelijk van goede bijlessen.’

Is bijles niet alleen voor rijke gezinnen?

‘Ik vind het belangrijk om een bijdrage aan de maatschappij te leveren als ik aan iets werk, en ik hoop dat juist kinderen die nu geen toegang hebben tot bijles dat via ons wel krijgen.’

COLUMN | MAIA DE QUAY

Ik – linkse deugneus eerste klas – vind Kinninging een baas

Death and taxes, dat zijn de twee zekerheden in het leven. Mocht je rechten studeren in Leiden, dan komt hier een derde zekerheid bij: de aanname dat je een FVD-fanaat bent. Hoewel ik als columnist niet vies ben van een potje generaliseren, maak ik met die veralgemening graag korte metten. De Universiteit Leiden, en meer specifiek de faculteit Rechtsgeleerdheid, is geen rechts bolwerk waar de Raisa’s en Thierry’s van deze wereld hun ongefundeerde meningen de wereld in kunnen slingeren.

Integendeel, het overgrote deel van de mensen dat in het KOG rondloopt is gematigd, bedachtzaam en voor wat de studentenpopulatie betreft (ondergetekende inclus) over veel zaken meningloos (uiteraard ook een zonde, maar soijt). In mijn relaas over hoe de rechtenfaculteit geen rechts bolwerk is, passeren meerdere argumenten de revue, maar mijn belangrijkste troef is mijn wellicht controversiële en allicht onverwachte mening over professor Andreas Kinninging: ik – linkse deugneus eerste klas – vind hem een baas.

Voor wie hem niet kent: Andreas Kinninging is de illustere hoogleeraar rechtsfilosofie die bekend staat om zijn reactionaire opvattingen (niet in de laatste plaats

over de verdeling tussen man en vrouw), zijn socratische manier van lesgeven én om het feit dat hij Rutger Castricum ooit bijna in elkaar timmerde. Geïntregerd door alle verhalen die ik over hem gehoord had, meldde ik me een jaar geleden aan voor zijn werkgroep voor het vak Rechtsfilosofie I. Anders dan anders waren die werkgroepen zeker: een verademing, in mijn optiek.

Voordat ik verder ga met mijn lofzang, is het belangrijk te vermelden dat ik niet kan oordelen over zaken waar ik niet bij was, en aangezien ik colleges heb gehad tussen september 2021 en april 2022, gaat mijn column expliciet niet over de periode die *NRC* beschreef (en waaruit bleek dat vier klachten van studenten over intimiderend gedrag van Kinninging gegrond waren verklaard). Waar gaat mijn column dan wel over? Dat ik Kinninging – ongeacht mijn persoonlijke meningen en/of voorkeuren – een heel goede docent vond. Dat heeft, in tegenstelling tot wat de heer Cliteur mij op Twitter nog wel eens verwijt, dus niets met links of rechts te maken, maar ‘slechts’ met het niveau van lesgeven. Ben ik het eens met het merendeel van de meningen die Kinninging erop nahoudt? Bepaald niet. Doet dat ertoe? Bepaald niet. *Shocker*: de mens is veelzijdig!

In de werkgroepen was Kinninging streng maar rechtvaardig. Hij eiste dat je voorbereid was, je je goed had ingelezen en niet ‘zomaar’ iets zei. Hij vroeg aan het begin van een college wie het hoofdstuk écht had gelezen, en als hij later ontdekte dat dit toch niet het geval was, kon je op een wat-kom-je-hier-dan-helemaal-doen-preek rekenen. Leuk is dat niet, terecht wel.

Als je op een complexe vraag een kort en simpel antwoord gaf, stelde hij aanvullende vragen en vroeg bij het volgende antwoord door wat dat dan weer betekende. Als je iets niet wist, werd je uitgenodigd om er ter plekke over na te denken. Meer dan wat dan ook vond ik dat leerzaam en inspirerend: uitgedaagd worden om na te denken over wat je zegt in plaats van te worden bedankt en vervolgens het goede antwoord over te nemen op een kladblok waar je vervolgens toch nooit meer naar zal kijken.

Toen ik me inschreef voor Rechtsfilosofie I rekende ik er eigenlijk op dat ik het vak niet boeiend, Kinninging onaangenaam en de manier van onderwijzen onprettig zou vinden. Ik had mezelf ingedeeld in het clubje ‘Niet-FVD-fan-rechtenstudent’ en verwachtte daarom een hekel te hebben aan alles wat aan de afdeling Encyclopedie van de Rechtswetenschap gelinkt is. Dat bleek niet alleen kinderachtig, maar ook onwaar. Als ik naar huis ging na een werkgroep rechtsfilo, had ik het idee dat ik écht iets geleerd had, in plaats van (zoals zo vaak) achterover had gehangen en de minuten afgeteld tot ik weer naar huis mocht.

Ironisch genoeg zijn de gelieerden aan wat ‘het gangetje’ is gaan heten dus bij uitstek degenen geweest door wie ik heb geleerd om genuanceerd te denken. Helaas voor mijn gesprekspartners en mooi voor mij: nu kan ik zoals een goed rechtenstudent betaamt alle radicale opmerkingen over deze tak van de rechtenfaculteit weer kapotnuanceren en pareren met de zinsnede ‘dat hangt af van de omstandigheden van het geval’.

Maia de Quay studeert rechten

